

ปัญหากฎหมายในการแจ้งสิทธิและการติดตามผลความคืบหน้าในทางคดี
ของผู้เสียหายในชั้นสอบสวน

LEGAL PROBLEMS OF NOTIFICATION OF THE INJURED PERSON'S RIGHTS AND
FOLLOW-UP OF CASE PROGRESSION DURING INQUIRY STAGE

พชรวัฒน์ วงษ์สุวรรณ,
Pachcharawat wongsuwans,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทคัดย่อ

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายรวมถึงการให้ข้อมูลด้านคดีและสิทธิในการติดตามความคืบหน้าของคดีของผู้เสียหายของประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร และในประเทศญี่ปุ่น เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้บังคับกฎหมายและสามารถคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในชั้นสอบสวนทำให้ประชาชนไม่สามารถใช้สิทธิในฐานะผู้เสียหายได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เนื่องจากประชาชนไม่ทราบถึงสิทธิของตนในฐานะผู้เสียหาย ซึ่งปัญหาข้อนี้ยังไม่มีกฎหมายใดกำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่าใครเป็นผู้มีหน้าที่แจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่จะได้รับข้อมูลทางคดีและสิทธิติดตามความคืบหน้าของคดี ทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งรวมถึงเป็นอุปสรรคในการใช้บังคับกฎหมาย รวมถึงปัญหาในเรื่องของระยะเวลาในการสรุปสำนวนคดีส่งให้พนักงานอัยการฟ้อง พบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายในชั้นสอบสวนอาจใช้เวลานานจนทำให้เกิดความเสียหายในทางคดีไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานต่างๆที่จะเสียหายหรือสูญหายได้ จึงจำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องรู้ถึงสิทธิของตนเองในฐานะผู้เสียหายเพื่อจะได้ติดตามความคืบหน้าของคดีได้ตามที่กฎหมายกำหนดและส่งผลให้สิทธิของผู้เสียหายได้รับการรับรองและคุ้มครองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับข้อมูลทางคดีและสิทธิติดตามความคืบหน้าของคดีในชั้นสอบสวนให้ชัดเจน รวมถึงกำหนดหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบสิทธิดังกล่าว เพิ่มเติมจากหน้าที่ในการแจ้งในเรื่องการเยียวยาจากรัฐในโอกาสแรกที่มาร้องทุกข์ เพื่อประโยชน์ให้การคุ้มครองสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้พนักงานสอบสวนควรมีความรับผิดชอบหากเกิดกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายทำให้สิทธิของผู้เสียหายถูกริดรอนไป และควรกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในกรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์พร้อมทั้งพยานหลักฐานที่เพียงพอต่อการสรุปสำนวนคดีของพนักงานสอบสวน โดยจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหายเพื่อที่จะไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือ ทำให้ ล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันควรจนเกิดความเสียหายต่อรูปคดี

คำสำคัญ : การแจ้งสิทธิ, การติดตามผลความคืบหน้า, ชั้นสอบสวน

Abstract

Study about legal problems in relation to the injured person's rights including recognition of their rights to know case information and to follow up progression of the injured person's case during inquiry stage under Criminal Procedure Code and other related laws of Thailand. In addition, a comparative study on laws of foreign countries i.e. United States of America, United Kingdom and Japan was also carried out so as to seek means to revise the injured person's rights during inquiry stage provided in Criminal Procedure Code and other related laws for efficiency of law enforcement and appropriate protection of the injured person's rights in current situation.

The study results such problems do not enable the injured person to exercise their rights recognized by the Constitution since people are not aware of the injured person's recognized rights and any provisions of law neither stipulate specifically to identify who is obliged to notify the injured person of the rights to know case information and to follow up case progression. As a result, loophole of the law in connection with hindrance of law enforcement are arisen. In addition, as for a problem of term to finalize the inquiry official's case statement to be filed to the public prosecutor, it is found Criminal Procedure Code does not prescribe limited period of time and proceeding in inquiry stage may take so long period of time that causing damage to the case by any evidence may be lost or damaged during the time. Accordingly, it is necessitated for injured person to know their own rights to follow up case progression by law and the injured person's constitutional recognized rights should be protected.

The researcher suggests an amendment to Criminal Procedure Code by providing definitely the injured person's rights to know case information and to follow up case progression during inquiry stage and a duty to notify of such rights in addition to a duty to notify the injured person, at the time of first complaint, of a right to remedy by state authorities in benefit of protection of such rights. By this, the inquiry official should have a liability in case of violation of law deprives the injured person's rights. Suggestion also includes definite period of time should be stipulated where the injured person makes complaint together with adequate reliable for finalizing the case statement in order to help facilitate the injured person and to prevent bullying or delaying the case proceeding without reasonable ground until damaging the case.

Keywords : NOTIFICATION OF RIGHTS, FOLLOW-UP OF CASE PROGRESSION, INQUIRY STAGE

บทนำ

เมื่อบุคคลตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาจึงถือว่า เป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะนำคดีของตนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยในขั้นตอนแรกจะเป็นการนำคดีของตนไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและเมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งความแล้วก็จะดำเนินการตามกระบวนการต่อไป แต่อย่างไรก็ตามบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหาย อาจจะไม่ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ควรได้อย่างครอบคลุม จึงทำให้

ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงการดำเนินการทางด้านกระบวนการยุติธรรมได้ (อรอุมา สามัญทอง, 2553 หน้า 6) จึงทำให้กระบวนการในชั้นสอบสวนขาดประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายอยู่ ทั้งนี้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือผู้เสียหายจะต้องปฏิบัติอย่างไร ผู้วิจัย จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบ ว่าเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่ควรเข้ามาเป็นขั้นตอนที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้

สำหรับการแจ้งสิทธิต่อผู้เสียหายนั้น มีจุดประสงค์หลักคือการทำให้ผู้เสียหายได้รับรู้ถึงสิทธิที่ตนมีและพึงจะได้รับจากการดำเนินการของพนักงานสอบสวน (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2541, ฉบับที่ 17) อีกทั้งควรมีสิทธิที่จะได้รับรู้ถึงกระบวนการสอบสวนและแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอย่างชัดเจน เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวนี้มีผลโดยตรงที่จะทำให้ผู้เสียหายสามารถโต้แย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ นอกจากการแจ้งสิทธิที่ผู้เสียหายควรจะได้รับในชั้นสอบสวนแล้วนั้นยังมีอีกหนึ่งกระบวนการสำคัญที่ผู้เสียหายพึงจะได้รับสิทธิก็คือ สิทธิในการติดตามผลของการดำเนินคดีในชั้นสอบสวน เนื่องจากการติดตามผลนั้นจะทำให้ผู้เสียหายสามารถที่จะรับรู้ถึงความเคลื่อนไหวและความเป็นไปของคดีอย่างละเอียดและทำให้เกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

ในกรณีของการแจ้งสิทธิและการติดตามผลคดีของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนนั้น ได้มีการวางหลักการดังกล่าวไว้ในปฏิญญาขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985) ในเรื่องของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and Fair Treatment) ข้อ ๒ ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติและ ข้อ ๗ สิทธิในการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ ผู้เสียหายควรได้รับการปฏิบัติด้วยความรู้สึกเมตตา (Compassion) และเคารพถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dignity) มีสิทธิในการเข้าถึงกลไกของกระบวนการยุติธรรมและได้รับการเยียวยาความเสียหาย ซึ่งจะต้องถูกบัญญัติโดยกฎหมายของรัฐนั้นๆ เพื่อบรรเทาความเสียหายที่จะได้รับ เพราะฉะนั้น พนักงานสอบสวนจึงเป็นหน่วยงานแรกที่ผู้เสียหายจะเข้าไปติดต่อเพื่อขอความช่วยเหลือในด้านกฎหมาย ดังนั้น ผู้เสียหายจึงควรจะสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติด้วยความเห็นอกเห็นใจ (วีรศักดิ์ แสงสารพันธ์, 2544, หน้า 83-99) ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญารู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (กานต์ชิตา ชิตานนท์, 2558, หน้า 6) จากกระบวนการยุติธรรม

โดยกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดังกล่าว บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค ๒ สอบสวน ลักษณะ ๒ การสอบสวน ในส่วนของพนักงานสอบสวนก็มีบัญญัติไว้ในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีและในคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ซึ่งไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหาย ในขณะที่ต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา 18 U.S. Code § 3771. Crime victims' rights. กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งในทุกกระบวนการดำเนินคดีของรัฐในกรณีที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด ส่วนในประเทศอังกฤษ Code of Practice for Victims of Crime October 2015. กำหนดให้มีมาตรการในการปกป้องเหยื่ออาชญากรรมและให้เหยื่ออาชญากรรมมีส่วนร่วมในคดีอีกด้วยทั้งยังกำหนดหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้แจ้งผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้และมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย ส่วนในประเทศญี่ปุ่น Basic Act on Crime Victims Act No. 161 of (2004). นั้นกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของเหยื่ออาชญากรรมไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้ที่ตกเหยื่ออาชญากรรมเข้าใจถึงสิทธิที่ตนเองมีแต่ก็ยังคงกำหนดหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบอีกครั้งเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

ซึ่งมีความสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามหลักปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ.1985 โดยถือเป็นมาตรฐานสากลที่ทุกประเทศที่ร่วมลงนามรวมถึงประเทศไทยด้วยจะต้องบัญญัติกฎหมายให้สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในชั้นพนักงานสอบสวน
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องการกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากรณีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหาย
4. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในการกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายในประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาการกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหาย โดยทำการศึกษบทบัญญัติกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 , พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ,พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540, พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาพ.ศ. 2544 และปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบค.ศ. 1985 อีกทั้งยังได้ทำการศึกษบทบัญญัติกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องหรือข้อคิดเห็นต่างๆของต่างประเทศโดยเฉพาะ กลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ คือ สหรัฐอเมริกา และประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ คือ ประเทศญี่ปุ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการศึกษาของวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์จากหนังสือ บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหาย ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data) จากเว็บไซต์ต่างๆเพื่อประกอบการดำเนินการศึกษาซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป

ผลการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงแนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในชั้นพนักงานสอบสวน
2. เพื่อทราบถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องการกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายของประเทศไทยและต่างประเทศ

3. เพื่อทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหาย
4. เพื่อทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในการกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายในประเทศไทย

การอภิปรายผล

ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือยังไม่มีกำหนดสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนทำให้ผู้เสียหายเสียสิทธิในรับรู้ความเป็นไปของคดี (ณวม เจริญหลาย, 2559, หน้า 160) เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่มีหน้าที่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบ ในบางกรณีทำให้ผู้เสียหายเสียสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากรัฐ (กองทุนยุติธรรมหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน, 2558, ออนไลน์) จึงก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของการใช้สิทธิของผู้เสียหายในประเด็นดังต่อไปนี้

ประการแรก คือ ผู้เสียหายไม่สามารถใช้สิทธิในฐานะผู้เสียหายได้ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนด(ตั้งแต่ฉบับ พ.ศ. 2540 จนถึงฉบับปัจจุบัน) ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติถึงสิทธิของผู้ต้องหา (มาตรา 8 และมาตรา 83) แต่ไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหายทำให้ผู้เสียหายไม่ทราบถึงรายละเอียดในการทำคดีถ้าหากมีการประวิงคดีก็จะส่งผลให้เสียสิทธิในการติดตามความคืบหน้าของคดีอีกทั้งเสียสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาตามที่กฎหมายกำหนด

ประการที่สอง คือ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนถึงสิทธิที่ตนเองมีตามที่กฎหมายกำหนดในฐานะผู้เสียหาย ซึ่งการแจ้งสิทธินั้นเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (สรวิศ ลิ้มปริงซี่, ไม่ปรากฏปีที่เผยแพร่, ออนไลน์) อีกทั้งยังเป็นมาตรการสำคัญที่รัฐจะต้องดำเนินให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกฎหมายได้อย่าง

ประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาในการแจ้งความคืบหน้าตามสำนวนการสอบสวน ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการแจ้งให้ผู้เสียหายรับรู้ถึงความคืบหน้าของการทำสำนวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างชัดเจนทำให้บางคดีผู้เสียหายร้องเรียนเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงจำเป็นต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงความคืบหน้าของคดีเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถที่จะมีส่วนร่วมในทางคดีได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมตรวจสอบการทำงานในชั้นสอบสวนให้ชัดเจน จึงเป็นหลักประกันที่จะทำให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆที่รัฐกำหนดให้ (อภิรักษ์ ทิมวงษ์, 2544, หน้า 29) อีกทั้งหากไม่มีการการแจ้งสิทธิและติดตามผลในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายดังกล่าวก็จะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่ากฎหมายของไทยนั้นไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้การคุ้มครองดังกล่าวนั้นเป็นการคุ้มครองสิทธิที่ไม่ครอบคลุม

บทวิเคราะห์ปัญหาในการไม่กำหนดสิทธิของผู้เสียหาย

เนื่องจากผู้เสียหายส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายจึงทำให้ไม่สามารถโต้แย้งสิทธิของตนเองได้ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่รับคดีหรือรับคดีแล้วแต่ประวิงคดีให้ขาดอายุความไป ทำให้เกิดความเสียหายแก่กระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เกิดจากกรณีศึกษาของต่างประเทศ (Miranda V. Arisona) ที่ทำให้เกิดการกำหนดสิทธิของผู้ต้องหาและแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้ทราบเพื่อไม่ให้เสียสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้ แต่ผู้ที่ได้รับความเสียหายกลับถูกละเลยไม่ให้ความสำคัญกับการกำหนดสิทธิไว้ในกฎหมายรวมถึงการแจ้งสิทธิให้

ผู้เสียหายทราบทำให้ผู้เสียหายเสียสิทธิในทางคดีหลายประการ เช่น สิทธิในการติดตามความคืบหน้าของคดี สิทธิที่จะได้รับการเยียวยา เป็นต้น

เพราะฉะนั้น เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 กำหนดสิทธิของจำเลยไว้หลายประการแต่กำหนดสิทธิของผู้เสียหายเพียงคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนเท่านั้น และในมาตรา 83 กำหนดให้มีการแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบ และในมาตรา 7/1 ผู้ต้องหาสิทธิพบทนายความ มีสิทธิให้ทนายความ เข้าการสอบปากคำ แม้กระทั่งได้รับการรักษาพยาบาล ซึ่งสิทธิเหล่านี้ผู้เสียหายก็ควรจะได้รับเช่นเดียวกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจึงเกิดเป็นแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหาย (จรัญ โฆษณานันท์, 2528, หน้า 76) ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในประเด็นของการแจ้งสิทธิ และการติดตามผลความคืบหน้าในทางคดีของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนโดยมีแนวทางเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนให้มีความชัดเจนทั้งในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายของพนักงานสอบสวน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อคุ้มครองสิทธิที่ผู้เสียหายพึงจะได้รับอย่างครบคลุม โดยอาจแยกวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็นปัญหาดังนี้

1. ปัญหาของการไม่กำหนดสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจน

ปัญหาเกี่ยวกับการไม่กำหนดให้มีสิทธิในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นเป็นการเฉพาะนั้น จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนในการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจึงส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ที่ถือเป็นต้นทางในกระบวนการยุติธรรมที่ผู้เสียหายและผู้ต้องหาจะได้รับความช่วยเหลือและความคุ้มครอง ประชาชนทั่วไปจำเป็นต้องใช้บริการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในส่วนของกระบวนการสอบสวนนี้เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่จำเป็นและในการแสวงหาพยานหลักฐานบางชนิดจำเป็นต้องใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ได้พยานหลักฐานนั้นมา ซึ่งในปัจจุบันหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนั้นมีความสำคัญมากแต่ในการปฏิบัติงานจริงจะเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากกฎหมายที่ไม่ชัดเจน จึงส่งผลให้เกิดข้อโต้แย้งในทางกฎหมายว่าพนักงานสอบสวนมีหน้าที่หรือไม่เพียงใด ปัญหาคือผู้เสียหายไม่รู้ถึงสิทธิที่ตนเองมีตามกฎหมาย พนักงานสอบสวนก็ไม่มีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่ผู้เสียหายมี เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนในการรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายอย่างเป็นรูปธรรม (ปณิธาน มาลากุล ณ อยุธยา, 2552, หน้า 30) รวมถึงมาตรการในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายอย่างจริงจังและเพื่อให้สิทธิของผู้เสียหายไม่ถูกละเลยโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องกำหนดให้ชัดเจนถึงมาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายในชั้นสอบสวนรวมถึงวิธีปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและผู้เสียหายต้องรู้ถึงวิธีปฏิบัตินั้นด้วยเพื่อที่จะคัดค้านการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ในการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบหรือรวมถึงระยะเวลาในการส่งคดีให้พนักงานอัยการนั้น เป็นการนำแนวความคิดในเรื่องรัฐสวัสดิการ Welfare state (วีระศักดิ์ แสงสาระพันธ์, 2544, หน้า 37) มาปรับใช้ ตามทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม The Rule Of Law (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2541, หน้า 58) ที่มีวัตถุประสงค์เรื่องการอำนวยความยุติธรรมให้กับคู่ความ เพื่อให้มีการตัดสินความผิดที่เกิดขึ้นโดยบุคคลที่น่าเชื่อถือ (ศาล) ซึ่งทฤษฎีนี้มีหลักการสำคัญที่ว่า หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จึงยึดหลักที่ว่าบุคคลจะมีความผิดได้ต้องผ่านการตัดสินของศาล การดำเนินคดีจะต้องกระทำลงโดยปราศจากอคติและทำให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องไม่ใช้อำนาจไปในทางที่ผิด อีกทั้งผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับการปกป้องโดยผลของกฎหมาย ส่วนผู้กระทำความผิดก็สมควรที่จะได้รับการลงโทษที่เหมาะสม เพื่อให้คดีของผู้เสียหายขึ้น

สู่ศาลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกำหนดเงื่อนไขที่สำคัญคือ ในการทำคดีโดยพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องอำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหายและไม่ทำให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าการเป็นคู่เสียหายอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากปฏิญญาว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบนั้น บัญญัติไว้ค่อนข้างกว้างจึงต้องอาศัยการปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อกำหนดมาตรการที่จำเป็นในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดถึงสิทธิของผู้เสียหายในการรับรู้กระบวนการในชั้นสอบสวนไว้จึงทำให้เกิดช่องว่างในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน แต่ในทางกลับกันคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2557 ได้กำหนดถึงหลักปฏิบัติต่อผู้เสียหายไว้แต่ก็เป็นเพียงคำสั่งให้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหายเท่านั้น ยังไม่มีผลใช้บังคับในทางกฎหมายแต่อย่างใด

2. ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีหน้าที่ในการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบในชั้นสอบสวน

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเมื่อมีการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนขึ้นมาแล้ว จึงจำเป็นจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถที่จะมีส่วนร่วมในทางคดีได้อย่างเหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การที่ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะรับรู้ถึงสิทธิที่ตนมีในชั้นสอบสวนก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับคู่ความ จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการในการทำให้ผู้เสียหายได้รับรู้ถึงสิทธิของตนเองตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมตรวจสอบการทำงานในชั้นสอบสวนให้ชัดเจน (อรอุมา สามัญทอง, 2553, หน้า 11) แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐกลับไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่เป็นกรอบในการปฏิบัติ จึงส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายและอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับผู้เสียหายได้ สำหรับการแจ้งสิทธิในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายนั้นยังไม่มีข้อกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด จึงเป็นเหตุให้ผู้เสียหายถูกละเลยสิทธิในชั้นสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิในชั้นสอบสวนอย่างชัดเจน และกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่ผู้เสียหายมีตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นหลักประกันที่จะทำให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆที่รัฐกำหนดให้ อีกทั้งหากไม่มีการการแจ้งสิทธิในชั้นสอบสวนให้ผู้เสียหายได้รับรู้ ตัวผู้เสียหายเองจะเสียสิทธิในการโต้แย้งคำสั่งของเจ้าพนักงาน เพราะความไม่รู้ถึงสิทธิของตนเอง ดังนั้น กระบวนการในการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบก็จะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่ากฎหมายของไทยนั้นสามารถคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้อย่างเป็นรูปธรรมมากน้อยเพียงใด จึงทำให้การคุ้มครองดังกล่าวนี้เป็น การคุ้มครองสิทธิที่ไม่ครอบคลุมและไร้ซึ่งประสิทธิภาพในการบังคับใช้

เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 ให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวน โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในตำแหน่งพนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิเพื่อที่ผู้เสียหายจะได้รู้ถึงมาตรการที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองในกรณีที่ตกเป็นผู้เสียหาย ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายที่พนักงานสอบสวนนำมาบังคับใช้ในชั้นสอบสวน คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ที่บัญญัติให้ทำการสอบสวนโดยไม่ชักช้า จะทำการในทีเดียวแล้วแต่จะเห็นสมควร แต่ก็ได้บัญญัติถึงการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงรายละเอียดในการสอบสวนไว้แต่อย่างใด ซึ่งในทางปฏิบัติจะไม่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบทำให้ผู้เสียหายไม่รู้ถึงสิทธิที่ตนเองมีจนทำให้ผู้เสียหายไม่ได้ใช้สิทธิของตนเองในฐานะผู้เสียหาย เพราะฉะนั้น จึงจะต้องมีการบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อเป็นการให้สิทธิกับผู้เสียหายในการรับรู้ถึงสิทธิของตนเองในชั้นสอบสวนเพื่อที่จะทำให้ผู้เสียหายสามารถที่จะโต้แย้งการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับสำนวนคดีหรือพยานหลักฐานผู้เสียหายก็สามารถที่จะตรวจสอบให้สิ้นสงสัย

3. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่กำหนดระยะเวลาในการแจ้งความคืบหน้าตามสำนวนการสอบสวน

เนื่องจากกรณีแรกข้างต้นเมื่อผู้เสียหายรับรู้ถึงสิทธิที่ตนมีตามกฎหมายแล้วสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือผู้เสียหายมีความประสงค์ที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือเมื่อมีการลงบันทึกประจำวันไว้แล้วและคดีอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนแล้วระยะเวลาในการทำคดีไม่แน่นอน เพราะฉะนั้นผู้เสียหายจึงต้องติดตามผลความคืบหน้าของคดีเพื่อไม่ให้คดีเกิดความล่าช้าเกินความจำเป็น อันจะทำให้เกิดความเสียหายแก่คดี ทั้งยังเป็นการตรวจสอบสำนวนคดีรวมถึงพยานหลักฐานที่สำคัญ โดยที่พนักงานสอบสวนอาจมิได้นำเข้าไปในสำนวนคดี โดยผู้เสียหายเองสมควรที่จะมีสิทธิในการตรวจสอบความถูกต้องของพยานหลักฐาน (กานต์ชิตา ชิตานนท์, 2558, หน้า 95)

เนื่องจากขั้นตอนของการสอบสวนข้างต้นจะทำให้ผู้เสียหายสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้แล้ว อีกทั้งยังเป็นการเริ่มต้นคดีที่เกี่ยวข้องกับคู่ความทั้งสองฝ่ายรวมถึงตัวพนักงานสอบสวนด้วยจึงมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องหลายฉบับในการนำมาใช้จึงต้องมีข้อสรุปที่ชัดเจน แต่หากเกิดกรณีของการแทรกแซงจากคู่ความอีกฝ่ายซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลทำให้เกิดการประวิงคดีขึ้น เพราะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการทำคดีไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในบางคดีในการหาพยานหลักฐานที่จะสรุปสำนวนส่งให้พนักงานอัยการฟ้องต่อศาลค่อนข้างยากในการกำหนดระยะเวลาจึงเป็นเรื่องที่ยาก แต่ด้วยในปัจจุบันสังคมและเทคโนโลยีมีการพัฒนาไปมากทำให้บางคดีผู้เสียหายเข้าไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนพร้อมด้วยพยานหลักฐานซึ่งพอที่จะสรุปสำนวนคดีส่งฟ้องต่อพนักงานอัยการได้ แต่ก็ยังคงติดปัญหาที่กฎหมายไม่มีระยะเวลาที่ชัดเจนแน่นอนในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบทำให้เกิดช่องว่างในการใช้กฎหมายประวิงคดี ทำให้ผู้เสียหายอาจเสียสิทธิหรือได้รับผลร้ายจากการที่กฎหมายบัญญัติไว้มืดมน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 หากเป็นความผิดที่กระทำแล้วรู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้กระทำความผิดมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งสามารถที่จะจับตัวได้หากมีพยานหลักฐานเพียงพอพิสูจน์ว่ากระทำความผิดจริงในกรณีที่มีการกระทำความผิดทางอาญานั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปีหรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขังได้รวมทั้งหมดไม่เกินสี่สิบแปดวัน ในกรณีเช่นนี้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานและสรุปสำนวนให้เสร็จภายในกำหนดเวลาสี่สิบแปดวันนี้ ทั้งนี้หากผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์พร้อมพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นกล้องวงจรปิดหรือคลิปวิดีโอที่สามารถระบุตัวตนของผู้กระทำความผิดได้พนักงานสอบสวนจะต้องสรุปสำนวนให้ทันสี่สิบแปดวันเพื่อไม่ให้เกิดการประวิงคดีและไม่เป็นการปฏิบัติหน้าที่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งจะทำให้กระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนมีความเป็นธรรมมากขึ้นมากขึ้น

ในกรณีที่เกิดการกระทำความผิดทางอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามในกรณีนี้พนักงานสอบสวนจะขออำนาจศาลฝากขังได้ไม่เกินแปดสิบสี่วัน หากผู้เสียหายมาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนพร้อมกับพยานหลักฐานอันเป็นการแสดงถึงผู้กระทำความผิดหรือแสดงถึงพฤติการณ์ในการกระทำความผิดพนักงานสอบสวนจะต้องสรุปสำนวนคดีเพื่อส่งให้พนักงานอัยการภายในกำหนดระยะเวลาแปดสิบสี่วันก่อนที่ศาลจะปล่อยตัวผู้ต้องหา

ซึ่งทั้งสองกรณีข้างต้นนั้นเป็นกรณีที่ผู้เสียหายนำพยานหลักฐานมามอบให้พนักงานสอบสวนโดยที่พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม จึงสมควรที่จะกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจนในการสรุปสำนวนคดีส่งให้พนักงานอัยการเพื่อเป็นการลดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการทำคดี โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอิทธิพลหากไม่มีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนจะทำให้เกิดการประวิงคดีขึ้นได้และเป็น การป้องกันการค้าคดีอีกด้วย แต่หากเกิดความล่าช้าในการหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมของพนักงานสอบสวนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 วรรคเจ็ด ก็ให้โอกาสในการขยายระยะเวลาในการชั่งออกไป

อีกได้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนสามารถขยายระยะเวลาในการสรุปสำนวนการสอบสวนออกไปได้อีกแต่ต้องแสดงพยานหลักฐานให้ศาลไต่สวนจนศาลพอใจ จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาให้รัดกุมและทันต่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น กระบวนการในชั้นสอบสวนนั้นเป็นกระบวนการแรกๆที่ผู้เสียหายจะต้องเริ่มต้นคดี หากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่รัดกุมก็จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไม่มีกรอบในการปฏิบัติที่ชัดเจน (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2535, ฉบับที่ 4) อีกทั้งเป็นกระบวนการที่มีกฎหมายหลายบทหลายมาตราเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้น ปัญหาที่ผู้เสียหายจะต้องเจอคือกฎหมายไม่ได้กำหนดกรอบของเวลาที่แน่นอนในการทำคดีที่มีหลักฐานชัดเจนพอที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำทำให้เกิดข้อโต้แย้งของพนักงานสอบสวนที่สามารถประวิงเวลาในทางคดีของผู้เสียหายได้ โดยที่ผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้ง อุปสรรคเหล่านี้ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นธรรม ทั้งยังจะทำให้สิทธิต่างๆที่รัฐกำหนดมาเพื่อจะเยียวยาผู้เสียหายนั้น ผู้เสียหายก็ไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้ ทำให้กระบวนการยุติธรรมโดยทั้งระบบขาดความน่าเชื่อถือ เพราะต้นทางของกระบวนการยุติธรรมขาดบทบัญญัติของกฎหมายที่จะมารับรองคุ้มครองทั้งสิทธิของผู้เสียหายและหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสิทธิในคดีและหากเกิดความล่าช้าสามารถที่จะรู้ระยะเวลาในการติดตามความคืบหน้าของคดีได้

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากมีปัญหาทางด้านกฎหมายที่ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการยกเว้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 แก้ไขเพิ่มเติมให้มีการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายขึ้น เนื่องจากไม่มีการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนขึ้นอย่างชัดเจนทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะรับรู้สิทธิของตนเองในชั้นสอบสวนซึ่งแตกต่างกับสิทธิของผู้ต้องหาที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 เพราะฉะนั้นจึงต้องกำหนดสิทธิของผู้เสียหายโดยบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 วรรค 2 โดยที่ในมาตรา 8 วรรคแรก นั้นกำหนดให้จำเลยมีสิทธิต่างๆเช่น ได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว ต่อเนื่อง เป็นธรรมและยังมีสิทธิตรวจพยานหลักฐานอีกด้วยแต่สิทธิของผู้เสียหายมีเพียงตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนในชั้นสอบสวนโดยทำได้ภายหลังจากพนักงานอัยการฟ้องต่อศาลแล้วเท่านั้น ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะรับรู้ความเป็นไปของคดีได้เลย จึงจำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องมีสิทธิในการเข้าร่วมกระบวนการในชั้นสอบสวนและตรวจสอบความคืบหน้าของคดีได้ จึงเสนอแนะให้เพิ่มความในมาตรา 8 ให้มีบทบัญญัติ ดังนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8/1 บัญญัติว่า นับแต่ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนผู้เสียหายมีสิทธิดังต่อไปนี้

1. รับทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับคดีรวมถึงแจ้งเลขคดีให้ผู้เสียหายทราบ
2. ตรวจสอบพยานหลักฐานในสำนวนคดีก่อนส่งพนักงานอัยการ
3. ตรวจสอบและคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวน
4. สามารถติดตามความคืบหน้าของคดีได้หรือได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนถึงความคืบหน้าของคดี

ทั้งนี้ สิทธิของผู้เสียหายในการติดตามความคืบหน้าของคดีจะต้องไม่กระทบถึงสำนวนคดี เพราะฉะนั้นจึงเป็นการนำเอาหลักปฏิญญาขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Declaration

of Basic Principle of Justice for Victims,1985) มาปรับใช้กับหลักกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ของประเทศไทย ซึ่งในกฎหมายของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายของแต่ละประเทศอย่างชัดเจนและเพื่อเป็นหลักประกันในการเข้าถึง กฎหมายของผู้เสียหายเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิตามที่กฎหมายรับรองและ คุ้มครองให้

2. ประเด็นปัญหาเรื่องผู้มีหน้าที่ในการแจ้งสิทธิในชั้นสอบสวนให้ผู้เสียหายทราบ

ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่กฎหมายกำหนดในชั้นสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนจะต้องสิทธิให้ผู้เสียหายทราบตั้งแต่มาร้องทุกข์เมื่อกำหนดสิทธิของผู้เสียหายขึ้นมาแล้วจึงต้องมี มาตรการที่จะทำให้ผู้เสียหายรับทราบถึงสิทธินั้นเพื่อให้ผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดในเรื่อง ต่างๆ ดังนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8/1 วรรคท้าย บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

1. พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่รับทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับคดีและ สามารถติดตามความคืบหน้าของคดีได้ตามกฎหมายนี้โดยเคร่งครัดหากทะเลาะเลยหรือฝ่าฝืนจะมีโทษตามกฎหมาย

2. พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงการเยียวยาที่จะได้รับจากรัฐและประสานงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหาย

โดยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบนั้นจะกำหนดไว้วรรคท้ายของมาตรา 8/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา โดยใจความสำคัญนั้น “ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งสิทธิในชั้นสอบสวนให้ผู้เสียหาย ทราบเกี่ยวกับการสอบสวนและการเยียวยาผู้เสียหาย” ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดในการรับรองสิทธิ ของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญซึ่งจะทำให้เกิดหน้าที่ผูกพันต่อรัฐในการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหาย

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการไม่กำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนคดีในชั้นสอบสวน จะ เห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๒ ว่าด้วยการสอบสวน ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน (มีเพียงกำหนดระยะเวลาในการฝากขังต่อศาล ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87) ในกรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนพร้อมพยาน หลักฐานและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ในคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 มีการกำหนดเวลาใน การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนไว้อย่างชัดเจน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ บางกรณีพนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติตาม คำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีหลายสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน เช่น ถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาหรือถูกแทรกแซงจากคู่ความในคดีที่เป็นผู้มีอิทธิพล ซึ่งแทรกแซงได้ง่าย เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติอย่างชัดเจนในเรื่องของระยะเวลาในการทำสำนวนคดีจึงมีการประวิงคดีให้นาน ออกไป ทำให้พยานหลักฐานสูญหายไปหรือทำให้ฝ่ายผู้เสียหายเสียเปรียบและเสียขวัญกำลังใจ

โดยในเรื่องของระยะเวลาในการในการสรุปสำนวนคดีเพื่อส่งให้พนักงานอัยการฟ้องต่อศาลนั้นในมาตรา 131 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดเพียงให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุก ชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเท่านั้น จึงยังไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกในชั้น สอบสวน

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้เพิ่มข้อความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131วรรคสอง ขึ้นมา เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เข้ามาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนพร้อมพยานหลักฐาน ดังนี้

ในกรณีที่ “ผู้เสียหายมาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนพร้อมพยานหลักฐานที่พอจะพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงในเบื้องต้นแล้ว ให้พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนคดีและความเห็นควรถูกฟ้องหรือไม่ฟ้องส่งให้พนักงาน อัยการ ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

การแก้ไขดังกล่าวเพื่อให้มีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนสำหรับคดีที่ผู้เสียหายมีพยานหลักฐานที่ชัดเจนและผู้ต้องหาที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ทั้งนี้เป็นการป้องกันการประวิงคดี

ทั้งนี้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนนี้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรม เพราะหากกระบวนการในชั้นสอบสวนไม่รัดกุมผู้เสียหายไม่ยอมรับคดีที่ควรจบลงด้วยความสมานฉันท์ระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากสามารถนำคดีไปสู่ชั้นศาลได้เมื่อศาลมีคำพิพากษาคัดสินคดีแล้วคู่ความก็ไม่ยอมรับผลการตัดสินคดีทำให้ความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมลดลง ผู้วิจัยจึงเห็นข้อบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนที่เป็นปัญหาทางด้านกฎหมายที่สมควรจะได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว เพื่อแสดงถึงความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวน อีกทั้งยังเป็นการยกระดับกระบวนการสอบสวนของไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่านานาชาติได้

บรรณานุกรม

- กองทุนยุติธรรมหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน. (2558). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: www.cwt.prd.go.th. เผยแพร่เมื่อ 21 กันยายน 2558, (สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2561).
- กานต์ชิตา ชิดานนท์ (2558). บทบาทของผู้เสียหายในคดีอาญาในการกำหนดโทษ : สิทธิในการยื่นคำแถลงการณ์เกี่ยวกับผลกระทบของอาชญากรรม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชานิติศาสตร์. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (2549). หนังสือคำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. (พิมพ์ครั้งที่ 9) พฤษภาคม 2549. กรุงเทพฯ: หจก. จีรัชการพิมพ์.
- จรัญ โฆษณานันท์ (2528) “ สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: บทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในโลกที่ไม่ใช่ตะวันตก ” วารสารกฎหมาย 10, (4 ธันวาคม 2528)
- ณวม เจริญหลาย (2559). มาตรการลงโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บรรเจิด สิงคะเนติ (2541). หลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 , วารสารกฎหมายปกครอง. (ฉบับที่ 17, 3 สิงหาคม)
- ปณิธาน มาลากุล ณ อยุธยา (2552). การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายกรณีพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะ นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2535). “สิทธิที่เหนืออาชญากรรมพึงได้รับจากกระบวนการยุติธรรม” วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์, ปีที่ 32 (ฉบับที่ 4)
- วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์ (2544). หัวข้อผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สรวิศ ลิ้มปริงซี่ (ไม่ปรากฏปีที่เผยแพร่) Miranda V. Arisona. (ออนไลน์): เข้าถึงได้จาก www.library.judiciary.go.th. (สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2561).

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตาม แนวทางใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540”, บทบัณฑิตย 54, 4 (ธันวาคม 2541).

อภิรักษ์ ทิมวงศ์ (2544). สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกฎหมายระหว่างประเทศ:ผลกระทบต่อประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรอุมา สามัญทอง (2553). สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา:ศึกษาสิทธิของผู้เสียหายในการ ดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตร มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Retracted